

Palachova pochodeň

Štěkot psa. Na chvíli se zarazí. Ruka nedočkávě visí ve vzduchu. Napíná uši. Nic neslyší. Za sebou řadu stromů, před sebou betonovou zídku. Rychle píše dál. PRYČ S OKUPANT... Trhne sebou. Co to bylo? Vtom uslyší křik. Instinktivně utíká pryč. V běhu se otočí. Spatří policisty. Zuřivý pes. Na zem sražený spolužák. Zastaví se. Chce na něj zavolat. Ale strach mu vyrazil dech, sebral mu z úst všechna slova. Co teď? Pronikavý štěkot. Ostré tesáky. Obušky. Bezmocný spolužák. Pohled na zídku. Náhlý impuls. „Hej! Tady!“ Policisté podrážděně vzhlednou. Skloní se. Spěšně zamíří. Kámen svištící vzduchem. Rozběhne se. Přeskočí zídku. Jako laň prchající ze spárů lva. Krvechtivý štěkot. Utíká, co mu nohy stačí. Díkybohu tady zná každý kout. Zahne doprava, za popelnici doleva, pak odbočí do špinavé uličky. Zastaví se. Pozorně naslouchá. Konečně dlouze vydechne. Unikl jim. Spolužák! Snad ho nedostali, pomyslí si Jan. Rozhlédne se. Liduprázdno. Srdce mu ještě pořád poskakuje v krku. Opatrně se vydá domů.

Ze vzpomínání mě vytrhne hlasitý zvuk. Po chvíli mi dojde, že se jedná o zvonivý smích reportérky, která ještě před chvílí oznamovala vítězství KSČM v letošních parlamentních volbách. Nyní detailně rozebírá stříhání nehtů kojencům i maminkám. Obrazovka zčerná, v místnosti se rozhostí tísnivé ticho. Osoba v křesle těžce oddechuje. Nehybně sedí. Zkalený zrak účastníka sametové revoluce upíná do prázdna. Náhle se zvedne a jakoby na protest odejde do vedlejší místnosti.

Síla slov. Jaká vlastně je? Slova. Tekuté zlato kolující člověkem. Lidé s ním nešetří, lehkovážně jej rozhazují. Pak se natrhne tepna. A pohroma je na světě. Stačí se rozhlédnout kolem sebe. Lidé na sebe křičí, a přece si nenaslouchají. Celkově mi přijde zvláštní, jak nelidské lhostejnosti jsou lidé schopni. Najednou se mi vrací jedna stará vzpomínka.

Jan se vleče prázdnu ulicí. Shora shlíží ponuře šedá obloha. Ticho jako v hrobě, jen sem tam se v dále ozve hluk města. Na zemi se válí odpadky, z plakátu důležitě hledí Stalin. V tisku lži, v televizi lži, ve škole lži. Strach mezi lidmi a strach v lidech. A pravda? Co je vůbec pravda? Zpoza rohu se vynoří muž. Jde naproti němu. Patrně dělník, soudě dle oděvu. Jan se zastaví. Upřeně ho sleduje. Jako kočka nechápavě pozorující myš, která si myslí, že má šanci na únik. Muž působí jaksi zvláštně, nepřírozeně, až znepokojivě monotónně. Hledí před sebe. Tvář zcela kamenná. Boty urousané maltou, ruce poznamenané tvrdou prací. Noha střídá nohu v pravidelném tempu. Dojde k autobusové zastávce, usedne na lavičku. Zničehonic se kolem něj prořítí jiný muž. V patách mu běží křičící policista. Muž dál strnule sedí. Nevzhlédne ani, když policista utíkajícímu muži uštědří ránu obuškem. Svazek papírů

pleskne do kaluže. Muž kopne policistu do lýtky. Vyskočí. Prchá. Policista se žene za ním. Oba mizí v dáli. Jan přistoupí ke kaluži. Voda se vsakuje do papíru, stává se jeho součástí. Text se rozpíjí. Přečíst lze už jen nadpis. *Svoboda na západě*. Jan hluboce vzdechne. Pak pohlédne na muže na zastávce. Autobus zastaví, muž nastoupí. Cvakne jízdenku, usedne u okna. Jako robot. Tvář stále z kamene, bez výrazu, místo mozku čip.

Problém komunismu, smím-li vyjádřit názor tichého pozorovatele, spočívá v tom, že si sice všichni byli rovni, ale někteří si byli rovnější. Co se Jana týče, troufám si říci, že jsem ho znal stejně dobře jako svoje rukávy. Ostatně jsem častokrát měl možnost naslouchat jeho srdci. Existuje snad lepší způsob, jak poznat člověka? Jan byl jedním z těch, kteří nesnáší nespravedlnost. Nedokázal netečně přihlížet zlu, rozsévanému v jeho milované vlasti. Srdce, to měl moc dobré, až bych řekl ryzí. Byl jedním z těch mála, kteří se nebojí ohně. Doslova. Jan spěšně hází věci do tašky. Jiná vzpomínka. Ležel jsem na polici a se zaujetím jsem Jana sledoval. Psal se rok 1969. Leden. Byla tuhá zima. Možná proto se soudruzi tak často ohřívají vodkou. Toho dne byla obloha zčeřená jako moře po bouři. Jan byl neklidný, něco bylo jinak. Spěchal. Spěchal, jako spěchají lidé, kterým už nezbyvá moc času. Popadl batoh a utíkal z místnosti. Ve dveřích se náhle zarazil. Moment, který mi utkvěl v paměti. Ta chvíle, kdy se zastavil a naposledy se rozhlédl po svém pokoji. Byl už dávno rozhodnut. Mírně skleněné oči, přesto naprosto pevný pohled. Zdálo se mi, že slyším, jak mu tělem koluje odvaha. Nikdy dříve jsem nezažil takovou vnitřní sílu a vyrovnanost.

Prásk! Proberu se. Třísknutí dveří. Zaslechnu rychlé kroky. Mladé, odhodlané, neznámé. Co se děje? Dveře se rozletí. Do místnosti vtrhne dívka. Divoce vlající vlasy, brunátná tvář, jiskřící oči. Lehce se třese zimou, ale má rozhodný pohled. Zběžně přeletí místnost očima. Zavádí o mne. Ne, to ne! Rázně vykročí mým směrem. „Trochu starší, ale poslouží,“ zhodnotí polohlasně. Přetáhne si mě přes hlavu. Srdce nebojácně bubnuje. Dívka běží ke dveřím. Proběhne kuchyní. Zastaví se v předsíni. Popadne o stěnu opřenou vlajku České republiky. Rázně zabere za kliku. Ohlušující rachot. Křik, výstřely, pošlapané plakáty s Gottwaldem, zranění demonstranti, skandování hesel, obrnění policisté. „Pravda vítězí!“ zakřičí dívka z plných plic. Hrdě pozvedne vlajku nad hlavu a vrhne se do vřavy.